

**VELKOMMEN TIL KYSTSTIEN
– SPORET MELLE M SNAPTUN OG JUELSMINDE**

Sporet mellem Snaptun og Juelsminde er en 22 km lang vandretur. Du kan begynde turen i f.eks. Snaptun eller Juelsminde, men også tage turen i etaper. Der er f.eks. gode parkeringsmuligheder ved Naturcenter Tonballe, Pøt Strandby, As Vig, Kirkholm, Palsgaard og i Bugten. På turen kan du opleve et spændende landbrugs- og kulturlandskab. Der er opsat informationstavler langs sporet, og du kan aflægge besøg på Tonballe Naturcenter, hvor der bl.a. er en udstilling om kultur, natur, geologi m.v.

1 SNAPTUN

Snaptun blev grundlagt i 1856-57 som et landingssted for landbrugsprodukter fra Hjarnø og Endelave. Købmand Laurits Vilhelm Lauritsen opførte kystpakhuset i 2 etager af kampesten ved indsejlingen til Horsens Fjord, hvor Horsens Dampskibsselskab drev person- og godstransport fra Horsens til øerne ved fjorden. Snaptun Færgegård blev opført i 1876. I dag er Snaptun Færgegård et moderne kursus- og konferencehotel. Horsens Fjord var svær at besejle uden lokalkendskab, og især Hjarnøs beboere ydede lodshjælp. I 1858 blev lodseriet på Hjarnø og Horsens slået sammen. Købstaden Horsens havde ret og pligt til at kræve afgifter i form af told på varer, der blev ført ind eller ud af købstaden. I Snaptun opkøbte toldvæsenet i 1884 et tidligere fiskerhus og oprettede en kongelig toldkontrol. I 1959/1960 blev der lavet færgeløje i Snaptun, så Endelave-færgen kunne få køretøjer ombord, og i 1966 blev færgeløje nr. 2 etableret. Hjarnø Færgefart er en selvejende institution, mens Endelave-færgen blev kommunal ved kommunalreformen i 2007. I dag sejler også person- og cykelfærgen "Gitte Marie" mellem Snaptun og Alrø for at muliggøre fleksible ture til gavn for turister.

2 SKANSERNE VED HORSENS FJORD

For at beskytte Horsens er der flere gange etableret skanser ved fjordmundingen. Lille Batteri ved Hesteodde menes at være den ældste skanse. Kong Frederik 2. befalede i 1566, at bønderne i Bjerre Herred skulle opkaste en skanse ved indsejlingen til fjorden. Lille Batteri er i dag overpløjet, men man kan stadig fornemme anlægget. Svenskeskansen i Tonballe Skov er formentlig opført under svenskekrigen i 1658. De 2 kanoner, der er opstillet på skansen, stammer fra lineskibet Christian VII, der i vinteren 1787 forliste i en storm ved Anholt. Gustav Glud, Tønballegaard, købte kanonerne i 1906. Store Batteri ved Hundshage formodes opført under Englandskrigen (1807-14). Skansen var en 5-strålet bastion med dybdegrave og høje volde, et solidt bilkhus, mand-skabsbarakker, krudttårn og brønd. På Horsens Museum kan man se en kopi af anlægget. Justitsråd Poul Glud, Jensgaard, var ansat til at lede forsvaret. Store Batteri er i løbet af de sidste 50 år ædt af havets bølger.

3 JENSGAARD

Jensgaard er oprindeligt en hovedgård med fæstebønder. Den nævnes første gang omkring år 1300, hvor den kaldtes Inæs og skulle tilhøre Øm Kloster. Inæs kan referere til terrænet og indgår måske i navnet Jensgaard. Den trefløjede hovedbygning og dele af den store avlsgård er fra midten af 1700-tallet. Den daværende ejer var Marie Margrethe Dreyer, som også bl.a. ejede Hjarnø og flere ejendomme i Glud Sogn. Hovedbygningen fra 1753 betragtes som et af Danmarks bedst bevarede bindingsværksanlæg fra den tid. Publikum bedes respektere privatlivets fred og undlade at gå ind på gårdspladsen. Man kan nyde kigget til Jensgård fra de omkringliggende veje. I perioden 1748-1997 tilhørte Jensgaard familien Glud. I 1948 blev der afsløret en mindesten for familiens 200 år på stedet. Jacob Andreas Poulsen Glud ophævede hoveriet og solgte fæsteejendommene til bønderne, som i 1884 ophængte en mindeplade over ham i Glud Kirkes nordmur. Nederskov til Jensgaard er en meget gammel skov, som ligger smukt ud til kysten. Den lærde klintkyst har skred og kildevæld, der gør den 10-20 meter høje skrænt ufremkommelig, og nedskredne træer gør strandlinjen næsten utilgængelig. Jensgård er i dag på ca. 300 hektar og drives med naturnær skovdrift og økologisk planteavl.

KYSTSTIEN – www.kyst-stien.dk

Kyststien er blevet til i et samarbejde mellem Hedensted Kommune og lodsejerne på strækningen. Afmærkningen af Kyststien er røde prikker og pile sat på pæle med varierende farver. Brune pæle fortæller, at du færdes på private arealer. Sorte pæle står på kommu-

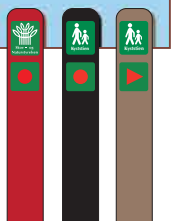

© Kort- og Matrikelstyrelsen og Hedensted Kommune

Se efter den gule folderkasse – her starter sporet

nale arealer og røde pæle på statens arealer. På Jensgaards område er afmærkningerne sat på sten og stendiger. Resultatet er afmærkning og formidling af en vandretur, som fører publikum gennem et spændende og meget varieret landskab langs kysten. Oplevelserne ligger som perler på en snor spændende mellem by- og herregårdsmiljøer, prægtige

skovstrækninger, flotte udsigter og indbydende badestrande. Tag godt imod tilbuddet og efterlad naturen, som du gerne selv vil finde den! Hedensted Kommune og lodsejerne

4 AS VIG

Langs stranden syd for Sønderby Skov er et stort sommerhusområde etableret på marint forland – det vil sige sandbanker, som er aflejret langs kysten. Aflejringerne tvang Skjold Ås udløb mod syd, men midt i 1900-tallet gravede man et nyt, lige udløb til Skjold Å lidt mod nord.

Opførelsen af spredte sommervillaer nær stranden begyndte tidligt i 1900-tallet, men især fra midten af 1900-tallet gik det stærkt. Ofte har en koloni af sommerhuse navn efter den gård eller gårdejer, der lagde jord til. I 1934 opførte gårdejer Niels Rasmussen et lille sommerhotel ved kysten ud for Sønderby. Hotellet er nu udstykket til sommerhuse.

I 1907 stiftedes foreningen Horsens Kommunes Feriekolonier, som tilbød børn fra Horsens ferieoplevelser. I 1922 opførte man eget feriehjem, Horsnæsbo, ved As Vig. Den hvidkalkede As Kirke ligger smukt på en forhøjning nær vandet. Kirken har romansk kor og skib. På kirkegården er et gravsted for diplomaten Holger Christian Reedtz (1800-1857), der var ejer af Palsgaard i perioden 1830-1857. Reedtz studerede astronomi og indrettede bl.a. et observatorium ved Palsgaard. Også Herbert Schou (1908-1985) og Gudrun Schou (1906-1992) fra Palsgaard er begravet på As Kirkegård.

5 VOLDSTEDET VED PALSGAARD

Palsgaard har været hovedsæde for forskellige adelige slægter, som havde fæstebønder bosat i de omliggende landsbyer. Det ældste Palsgaard har ligget ved voldstedet på Ashoveds nordkyst. Voldstedet ligger i en kunstig sø og består af to banker. På den lille banke stod sandsynligvis et tårn omgivet af en palisade. Det har været beboernes sidste tilflugtssted. På den større banke stod herskabets beboelseshus lidt svagere befæstet. Avlsgården har nok ligget mere praktisk længere inde i landet. Rester af det ældste Palsgaard er dateret til 1275-1300. Mange tilsvarende borge blev anlagt i slutningen af 1200-tallet, da medlemmer af kongeslægten stredes med godsejere. Stig Andersen Hvide stod i spidsen for oprøret mod kongen Erik Klipping, der blev myrdet i 1286. Det menes, at Palsgaard var et vigtigt tilholdssted for oprørerne.

ADGANG OG REGLER FOR FÆRDELSE

Kyststien – Sporet mellem Snaptun og Juelsminde – forløber over både privatejede og offentlig ejede arealer. Naturbeskyttelseslovens regler gælder for al færdsel på Kyststien.

Som vandrer skal du være særligt opmærksom på

- Vandring ad veje og stier i det åbne land er tilladt.
- Strandbredder og andre kyststrækninger er åbne for færdsel til føds, kortvarigt ophold og badning.
- I privatejede skove må man gå på stier og veje. Adgangen til de private arealer må ske fra kl. 6 til solnedgang.
- Færdsel er på eget ansvar.
- Du skal følge anvisninger på skiltning.

Ophold

- På privatejede strandbredder og kyststrækninger er ophold og badning inden for 50 m fra beboelsesbygninger ikke tilladt.
- I private skove og på private udyrkede arealer er ophold inden for 150 m fra beboelses- og driftsbygninger ikke tilladt.
- I offentlige skove er ophold inden for 50 m fra beboede bygninger ikke tilladt.

Hunde

- Hunde skal føres i snor på Kyststien.

Jagt og intensivt landbrugs- og skovarbejde

- Ejeren af private veje og stier i det åbne land, udyrkede arealer og private skove kan ved skiltning forbyde adgang på dage, hvor der holdes jagt, eller udføres intensivt landbrugs- og skovarbejde.

Tak til støtten fra Hedensted Kommune. Via LAG-Hedensted har Fødevareministeriet og EU desuden deltaget i finansieringen af projektet med midler til udvikling af attraktive levevilkår i landdistrikterne.

Landdistrikter.dk

6 PALSGAARD PARK OG GODS

Ved ombygning af Palsgaard er der fundet en sten med indskriften 1412. Samme år overtog Margrethe Kalf gården, som i 1420 blev overdraget til sønnen Axel Kalf. Det var muligvis Axel Kalf, der flyttede bygningerne fra voldstedet til den nuværende placering. Axel Kalfs borg var opført i røde munkesten med hvalvede kældre på en høj banke. Efterfølgeren rigsråd Ludvig Nielsen Rosenkrantz byggede den nuværende hovedfløj med et rundt trappetårn og to runde hjørnetårne. Holger Nielsen Juel Reedtz indledte ombygningen af borgen til et moderne gods sidst i 1700-tallet, og sønnen Niels Holgersen Juel Reedtz fuldførte ombygningen 1803-06. De tre tårne blev fjernet, og to sidefløje i empirestil blev tilføjet samt stentrappen, der fører op til hovedindgangen med familien Reedtz's våbenskjold.

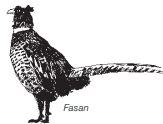
Palsgaard Gods er idag på 1350 hektar og omfatter store arealer med marker og skov, blandt andet halvøen As Hoved. På Palsgaard er der de sidste 100 år opbygget en stor virksomhed med ca. 250 ansatte i Juelsminde. Palsgaard A/S beskæftiger sig med udvikling af emulgatorer til fødevarerindustrien. Palsgaard drives af Schou-Fondet.

Parken på 21 hektar kan besøges. Anlægget af parken skyldes navnlig den danske diplomat Holger Christian Reedtz, som midt i 1800-tallet hjemførte sjældne træer og vækster. I 1866 blev der i parken rejst en granitobelisk til minde om Familien Reedtz, der da havde virket på Palsgaard i 200 år. Baron Frederik Wedel Jarlsberg anlagde med bistand fra den britiske havearkitekt H.E. Milner (1846-1906) de store plæner og den flotte indkørsel i 1898-1900.

7 HÅBET

Håbet er betegnelsen på en lavtliggende, afsnoret havbugt syd for Palsgaard og Hosby.

Palsgaard var i 1877 blevet opkøbt af den tyske prins Emil von Schoenaich-Carolath-Schilden (1852-1908). Prinsen overlod driften af Palsgaard til sin morbror Adolf Wilhelm Rudolf von Oppen-Schilden (1824-96), som udførte betydelige afvandsningsprojekter. I 1884 blev Håbet afvandet, så 99 hektar tidl. havbund blev tørt. Ved hjælp af to pumpestationer blev vandet fra Håbet løftet ud i Sandbjerg Vig. Pumperne blev fra begyndelsen drevet ved vindkraft – senere ved elektricitet. Ca. 10 år efter projektets udførelse blev det bemærket, at der

Den grønne firkant viser udsnit svarende til rutekortet på indersiderne. Sporet starter og slutter ved Snaptun (GPS: N 55.8215405, E 10.0513851) og Juelsminde (GPS: N 55.7134290, E 10.0152289).

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Langs sporet er der opsat piktogrammer, der vejleder gæsterne på sporet.

KONTAKT:

Juelsminde Turistbureau
Odelsgade 1, 7130 Juelsminde
75 69 33 13
www.visitjuelsminde.dk

www.kyst-stien.dk • www.spor.dk

Projekt „Spor i Landskabet“ åbner markerede spor i hele landet.

Projektet har følgende samarbejdspartnere:
Danmarks Naturfredningsforening · Dansk Skovforening
Friluftsrådet · Kommunernes Landsfor · Landbrug & Fødevarer
Landdistrikternes Fællesråd · Naturstyrelsen
Støttet med tilskud fra tips- og lotto midler til friluftslivet.

Illustrationer: Michael Pedersen.
Forsidetegning, tekst og kort: Bendt Nielsen.

Yderligere oplysninger om „Spor i Landskabet“ fås hos:
Landbrug og Fødevarer, Axeltorv 3, 1609 København V
Telefon 33 39 40 00 · spor@if.dk

WWW.SPOR.DK

nu var en god græsning og et godt hølset i Håbet. Senere, da udpumpningen blev mere effektiv blev det også muligt at opdyrke arealerne. Ved Håbet er der opsat en sten til minde om Oppen-Schildens afvanding.

8 SANDBJERG VIG

Sandbjerg Vig er et stort lavtliggende område med strandenge på hævet havbund. FDF opførte i 1914 lejrbygningen Daneborg i Sandbjerg Vig, og DUI (De Unges Idræt) i Horsens opførte et feriehjem i 1922.

Skovcampingpladsen i Sandbjerg Vig er forbeholdt fastligere og administreres af Palsgaard Gods. En række små badehuse ved stranden ejes af medarbejdere ved Palsgaard. I baglandet til Sandbjerg Vig ligger Hellebjerg Idrætsudvalgs skole og Juelsminde Golfbane. Herbert Schou fra Palsgaard købte i 1936 Hellebjerg Mølle og udstykkede over 100 sommerhusegrunde i Juelsminde Strandpark. I 1950 skænkede han 50 tdr. land til ungdomsskolen, og golfbanen på ca. 100 tdr. land åbnede i 1975.

9 JUELSMINDE

Juelsminde er i dag kendt som en kyst- og ferieby med et myldrende liv på havnen. Allerede omkring 1500-tallet, var der færgeforbindelse mellem Bogense og Klakring, og Juelsminde har navn efter den gamle færgedæmning, Juelsminde, der i 1813 blev bygget af ejeren af godset Palsgaard, kammerherre Niels Juel Reedtz. Færgeforbindelsen skabte en stor samhandel mellem Fyn og Jylland, og hvert år afholdtes det store Sandbjerg Marked ved færgedæmningen.

I 1884 åbnede jernbanen mellem Horsens og Juelsminde, og byudviklingen blev endnu mere intens, da man indviede havnen i 1896. Banen blev nedlagt i 1957, da privatbiler og lastbiler tog over. I 1962 udvidedes med færgehavn og daglig færgefart til Kalundborg. I 1996 blev denne færgerute dog endeligt indstillet. I nyere tid spiller havnen en vigtig rolle som lystbådehavn.

Især godsejer Einar Viggo Schou satte fra 1908 sit præg på byudviklingen. I 1911 indledtes et samarbejde mellem Schou og arkitekten Johannes Magdahl Nielsen om en kirke til byen. Kirken blev indviet i 1913, og Schou og Magdahl Nielsen lagde sammen en plan for byens udvikling. På kirkegården i Juelsminde findes gravstedet for Einar og Elisabeth Schou.

Kyststien – Sporet mellem Snaptun og Juelsminde

